

EIDES

L'espiritualitat ignasiana, avui

Mariola López Villanueva
Xavier Melloni Ribas

L'ESPIRITUALITAT IGNASIANA, AVUI

Mariola López Villanueva i Xavier Melloni Ribas

Pròleg	3
<i>Pau Vidal Sas</i>	
Maneres de caminar	7
<i>Mariola López Villanueva</i>	
Què continua aportant avui l'espiritualitat ignasiana?	17
<i>Xavier Melloni Ribas</i>	
Notes	27
Preguntes per a la reflexió	29

Mariola López Villanueva. Religiosa del Sagrat Cor, llicenciada en Periodisme i en Teologia Bíblica; va realitzar el seu doctorat en Teologia Espiritual a la Facultat de Teologia Granada on és actualment professora.

Xavier Melloni Ribas. Jesuïta. És antropòleg, teòleg i fenomenòleg de la religió. Professor de la Facultat de Teologia de Catalunya i director del Centre Internacional d'Espiritualitat Ignasiana La Cova de Manresa. És membre de l'equip de Cristianisme i Justícia.

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX GRATUÏTAMENT.

Col·labora amb Cristianisme i Justícia: Bizum codi 05291
cristianismeijusticia.net/donatius

Edita Cristianisme i Justícia. Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
+34 93 317 23 38, info@fespinal.com, www.cristianismeijusticia.net
Imprimeix: Ediciones Rondas S.L. Dipòsit Legal: B 18414-2023
ISBN: 978-84-9730-543-3, ISSN: 2014-6531, ISSN (virtual): 2014-6558
Edició: Santi Torres. Traducció: Joan Vacarissas Vall-llossera
Correcció: Núria Garcia Caldés. Maquetació: Pilar Rubio Tugas
Octubre, 2023

PRÒLEG

Pau Vidal Sas

Benvolguda lectora, benvolgut lector,

Tens a les mans una petita joia. Dos autors contemporanis, dues veus rellevants de la tradició cristiana del nostre segle XXI, ja en un moment de maduresa –que no senectut– del seu recorregut vital, ens comparteixen perquè per a ells l'experiència d'Ignasi de Loiola de fa més de 500 anys i l'espiritualitat que se'n deriva (l'espiritualitat ignasiana) segueixen sent plenament significatives avui.

Mariola López Villanueva és religiosa del Sagrat Cor, periodista i biblista, doctora en teologia espiritual i professora a la Facultat de Teologia de Granada, apassionada per trobar un llenguatge comprensiu, viu, quotidià i tendre en l'experiència d'un Déu que tot ho habita, sobretot als marges, allà on hi ha els descartats. En Xavier Melloni és jesuïta, especialista en espiritualitat ignasiana i en mística comparada que fa més de vint-i-cinc anys que viu a la Cova de Manresa i malda per fer contemporània aquella experiència tan cabdal que Ignasi visqué a la vora del riu Cardener –riu que cada matí en Xavier contempla des de la seva finestra– i que ressona en tantes altres tradicions religioses d'arreu.

Es tracta de dos escrits sorgits de manera independent, en ocasions diverses, però que recollits aquí i publicats junts tenen una força doble: d'una banda, pel que diu cada un dels textos i per com ho diu; i de l'altra pel subtil diàleg que el lector pot establir entre ells, tant en el contingut com en l'estil propi de la Mariola i d'en Xavier. A més, aquest recull té la virtut que pot ser llegit amb profit tant per persones interessades per primera vegada en l'espiritualitat ignasiana com per les que ja hi estan més familiaritzades.

En aquest quadern, doncs, hi trobaràs dues mirades contemporànies sobre Ignasi i la seva espiritualitat, dues mirades que sorgeixen, això sí, del convenciment que tota espiritualitat autèntica i profunda ens impulsa sempre a la trobada amb Déu en el món. Es podria pensar que les persones espirituals són les que, desenganyades en contemplar tant dolor i tanta injustícia, s'aparten d'allò material, es retiren del brogit

de les ciutats, miren amb sospita la humanitat i queden entotsolades en les seves cabòries. Ben al contrari, la Mariola i en Xavier, en rellegir l'experiència del sant de Loiola, ens ofereixen un diàleg ben ric i matisat amb el nostre món contemporani des d'una mirada efectivament lúcida, crítica i conscient dels límits i trampes en què vivim immersos avui, però alhora també proposant una perspectiva serena, atenta, conso-lada i agraïda. L'espiritualitat ignasiana és, per tant, sense cap mena de dubte, no pas una *fuga mundi* (fugida del món), sinó una espiritualitat encarnada, feta carn, feta concreció i quotidianitat.

En els seus textos respectius hi podreu trobar perles de gran valor, com per exemple la necessitat de reconèixer que tot creixement espiritual comporta un procés, un itinerari en el qual cal assumir amb serenor la pròpia fragilitat i visitar els inferns més foscos per redimir-los. O la centralitat del discerniment com una manera d'estar avui atentes i receptives a la voluntat de Déu. O el toc d'alerta per tal que el *magis* ignasià no es converteixi pas en una dinàmica prometeica voluntarista, sinó en l'anhel de desplegar-nos plenament per tal d'arribar a esdevenir allò que estem cridats a ser. O el recordatori que per a Ignasi l'amor i el servei estan tan íntimament units que d'alguna manera podem dir que el servei és la forma quotidiana i concreta de l'amor. O la convicció de la centralitat del lloc des d'on ens situem com a recordatori que ens cal transitar per espais pobres i humils si de debò volem seguir el Jesús pobre i humil de l'evangeli...

La Mariola i en Xavier, apostant per una espiritualitat d'ulls ben oberts i de peus tocant a terra, ens fan el gran regal de mirar enrere, contemplar la bona nova de Jesús de Natzaret des de la perspectiva d'Ignasi de Loiola, i ens il·luminen una mica millor el camí que tenim al davant. Des del present, fem una pausa en el nostre pelegrinatge per recordar el pelegrí Ignasi i així poder recomençar la nostra ruta renovats i amb una mirada més atenta, més agraïda, més reconciliada amb la pròpia vulnerabilitat i més disposats a ajudar. Cada generació ha de poder fer aquest imprescindible exercici d'*aggiornamento* tot recuperant les arrels per poder viure des d'una fidelitat creativa. Venim de lluny, som hereus d'una tradició, però aquesta només té sentit si ens dona vida, i vida en abundància per a tots i totes avui.

A nosaltres, doncs, ens toca ara llegir atentament, trobar la nostra manera única i irrepetible de caminar, acompanyant la lluminosa fragilitat del pelegrí Ignasi des del riu Cardener fins a la visió de la Storta, amb el goig i la confiança de no estar pas sols, de saber-nos en companyia, en comunitat amb totes les persones que desitgen viure avui l'espiritualitat autènticament, conscientment i compassivament.

Escultura de Sant Ignasi de Bill McElcheran. Ignatius Jesuit Centre a Guelph (Ontario, Canada, © Jesuits of Canada). Fotografia: Franck Janin, SJ.

MANERES DE CAMINAR

Mariola López Villanueva

Vaig arribar a Còrdova com una caminant a peu per la via ignasiana, portada per una certa inconsciència: la d'atrevir-me a participar en un Congrés Internacional sobre la figura de sant Ignasi de Loiola, al fil dels cinc-cents anys de la seva conversió.¹

M'hi van animar jesuïtes amics i l'oportunitat de tornar a visitar aquella preciosa ciutat d'Espanya, símbol de trobada entre cultures. El títol que m'havien proposat era «Claus per a viure l'espiritualitat ignasiana avui». Havent-hi donat unes quantes voltes, em preguntava si realment el que em demanaven era saber com viure l'espiritualitat ignasiana, com si aquest fos l'autèntic objectiu a assolir. Em vaig prendre llavors la llibertat de parafrasejar-ho d'una altra manera: «Com l'espiritualitat ignasiana ens ajuda a viure avui». Com ens ajuda a viure amb gust i amb sentit en un món on tantes persones el perden. El gust i el sentit de la vida el donen l'experiència de l'amor i la capacitat de servir. Una cosa que Ignasi demanava poder fer en tot.

Venim d'haver experimentat molta fragilitat física i emocional, i vivim en

temps durs, agreujats per guerres com la d'Ucraïna, i tantes altres guerres en què s'està lluitant en aquest mateix instant i de les quals no en som conscients. I, ahora, són temps extraordinaris perquè Déu ve a través d'aquests esdeveniments, i Ell ho fa de manera sanadora i sempre pel costat més fràgil de la vida.

També va ser en un moment de gran fragilitat que Déu va posseir la vida d'Ignasi. S'havien frustrat tots els seus projectes vitals a causa d'aquella bombarda que li destrossà la cama, i la debilitat física el va mantenir postrat i malalt. I va ser a través d'aquesta esquerda per on Déu s'esquitllà en el seu ésser i el va anar transformant progressivament, fins a fer-li veure noves totes les coses en Ell. Avui celebrem tota la llum que ha brollat i segueix brollant d'aquella ferida.

La realitat seguia sent la mateixa, aquella realitat que el cavaller Ignasi coneixia i en la qual se situava amb ànsies d'èxit i grandesa. Tanmateix, la seva mirada s'havia transformat i és aquesta mirada nova la que canvia la seva ubicació a la vida, i el situa en ella d'una manera desarmada i beneïnt.

Ignasi anirà descobrint que allò que realment necessitem, allò essencial, no ens vindrà de fora (els esdeveniments, les circumstàncies, les idees...) sinó d'una trobada en profunditat amb nosaltres mateixos i amb el Déu que se'ns mostra en la quotidianitat de les nostres vides. En moltes ocasions es repetirà a si mateix, i ho repetirà als seus companys, aquesta idea: facis el que facis, el que et faci sentir més viu... Déu és allà.

I a poc a poc, a través de testar les seves vivències interiors, d'escoltar i interpretar els seus moviments de consolació i desolació, s'anà deixant modelar i configurar pel seu Mestre i Senyor i consignà les seves pròpies experiències com un itinerari, un mapa de ruta que pugui servir els altres: els Exercicis Espirituals [EE]. Pràctiques interiors i exteriors per arribar a ordenar la vida des del reconeixement de l'amor fonamental de Déu.

I serà al final d'aquest llibre, en la Contemplació per assolir l'amor, on trobem les paraules que avui ens inspiren: «en tot estimar i servir». Es tracta d'un desig profund d'Ignasi que ell converteix en petició: «Demanar coneixement intern de tant de bé rebut, per tal que jo, enterament reconegut, pugui en tot estimar i servir sa divina majestat» [EE 233].

Com viurà això el pelegrí? Com ho podem viure avui nosaltres enmig del

tràfec quotidià, en aquesta realitat global i tecnificada que compartim?

La lluminosa fragilitat del pelegrí

Pelegrí és el nom amb què Ignasi s'anomena a si mateix i amb el qual s'identifica: una manera d'estar a la vida caminant sense descans, sempre en moviment, en procés, en aprenentatge constant... buscant aquell Déu que l'anirà sorprenent i cridant al seu servei a través de totes les coses.

També cadascú de nosaltres som pelegrins i pelegrines en aquest viatge, en aquest temps inèdit de la història que ens ha tocat viure, molt diferent del d'Ignasi, però capaç de ser il·luminat per l'espiritualitat que ell va donar a l'Església i que en cada època necessitem recrear. Vaig tenir l'oportunitat de fer Exercicis a través de l'art amb el jesuïta Bert Daelemans. Ell ens va mostrar una escultura de sant Ignasi del canadenc William McElcheran, *Sant Ignasi pelegrí* (1964). Daelemans ens mostrava a través d'aquesta imatge «la difícil transformació de l'Ignasi voluntarista que no reconeix la seva fragilitat fins a l'Ignasi vulnerable que escull aquesta fragilitat com a camí i pòrtic de la trobada». Un Ignasi en moviment, inclinat cap a endavant, desarmat, que porta únicament una capa per protegir-se, que pel gest del seu rostre està a l'escolta, i que roman unit als altres a través d'una carta que sosté la seva mà dreta. Per la inclinació del seu cos sembla que va seguint l'Esperit sense avançar-lo, deixant-se conduir suaument cap a on no sap, mentre davant seu es va obrint aquell camí que anirà recurrent amb altres. Sobre

aquesta escultura d'Ignasi pelegrí, Da-
elemans escriu bellament:

Allà camina un sant a la intempèrie. Sol, a primera vista sol. Inclinat sempre cap endavant, sempre endavant. Contracorrent i valent, resisteix tots els vents: segur, determinat, sòlid, ancorat en una fe que originalment significa pes, fermesa i solidesa. Amb la mà esquerra a l'alçada del cor, agafa la capa que amb prou feines l'abriga i que li accentua la vulnerabilitat. No obstant, té un peu avançat, camina amb resolució: el camí s'obre pas a pas. Tendrament inclina el seu rostre per trobar els altres i aixecar els ànims. Un pelegrí.

Inclina el seu cap en escolta, perquè sap que no pot avançar sense escoltar. El seu desig és ser contemplatiu en l'acció. Actuar, sí, però des de la fon-dària atenta. Amb la mà dreta sosté una carta que s'uneix al seu cos i que no es percep a primera vista, però que també el manté unit al cos de la mínima Companyia de Jesús. És una carta com tantes que el manté unit als seus companys a les fronteres del món, tots un-gits pel mateix Esperit [...] No sap on va, però «sàviament confia» que va bé perquè no va sol, va empès per l'esperit de Crist i amb el cor recolzat en Crist, aquell Déu també pelegrí...²

Maneres de caminar

Aquest peregrinar vulnerable i confiat d'Ignasi anirà configurant una espiri-tualitat encarnada, travessada per una manera d'estar al món: el *discerniment* de què Ignasi serà el gran pedagog i que remunta la seva matriu a l'espiri-

tualitat dels pares i mares del desert. Aquells terapeutes de l'Esperit que descobreixen que cada persona ne-cessita una medicina específica, que el que és bo i convenient per a un no ho és per a l'altre, i insisteixen en un tractament personalitzat, un tractament humà i sapiencial. Ignasi posa al nostre abast un mètode que ens porta a afinar i a sintonitzar les petites decisions i les grans eleccions de cada dia, amb l'estil de Jesús i amb l'Evangelí: «Amb tu, el que tu, com tu».

Es tracta d'una espiritualitat ben arrelada en els esdeveniments histò-rics, que vol submergir-se en els ava-tars i conflictes dels homes i dones del nostre temps, una espiritualitat d'ulls oberts i peus tocant a terra que, davant la realitat, es pregunta: com estàs, Déu, aquí i ara?, què vols de mi, què vols de nosaltres?

I per créixer en aquesta actitud de discerniment, Ignasi proposa una eina senzilla i quotidiana, l'*examen*: pren-dre cada dia a les nostres mans i po-sar-lo sota la llum de Déu. Recollir allò viscut, agrair –la gratitud sempre com a primer moviment– revisar el que ne-cessita ser revisat i demanar gràcia per tornar a reprendre el camí rere Jesús, a la seva manera.

Des d'aquesta clau del discer-niment com a tarannà, com una manera d'estar ubicats en la realitat, vull ex-pressar l'actualitat de la via ignasiana per al nostre temps, pelegrins com som del segle XXI, en tres maneres concre-tes de transitar el camí amb fruit:

- Una manera de caminar que ens va netejant i afinant la mirada. La transformació de la sensibilitat.
- Una manera de caminar on creixem en capacitat d'agrair, de reconèi-

xer el pas discret de Déu en la història.

- Una manera de caminar que ens vincula, que ens entrellaça amb altres per ajudar-nos mútuament a cuidar i a desplegar la vida, sobretot allà on es troba més amenaçada.

Una manera de caminar que ens va netejant i afinant la mirada

Recordava una delicada i bella pel·lícula de la directora japonesa Naomi Kawase: *Una pastisseria a Tòquio*.³ En Sentaro és un jove que regenta una petita pastisseria i busca un ajudant. Una dona vella s'ofereix per ajudar-lo i ell hi accedeix de mala gana. A poc a poc, però, ella li va mostrant que té un do especial com a pastissera. Gràcies a la seva recepta secreta, el petit negoci comença a prosperar, i en Sentaro i la Tokue obriran els seus cors. En un moment donat la vella li diu: «Et vaig veure treballant amb tristesa als ulls».

Què anem carregant que ens roba l'ànim, què ens fa treballar i servir amb tristesa als ulls...? Contemplem el nostre món com a espectadors, cada cop més a través de pantalles. Però el Senyor ens vol còmplices i companys, col·laboradors del seu actuar al món.

Naixem d'una mirada creadora i vivificadora (cf. Gn 1,31), però aquesta benedicció original de Déu, que veu bo i preciós tot el que ha fet, se'ns va tornant opaca al llarg del viatge i necessitem recuperar-la; experimentar-la sobre nosaltres per poder oferir-la als altres. La mirada primordial que dona la justificació de l'existència, que diu a cada criatura: ets benvinguda a aquesta terra. Una mirada que transmet con-

fiança com a experiència de seguretat, i confiança com a atreviment per enfrontar el món i per arriscar-nos.

En ocasions vivim engegats per la rapidesa, l'autocentrament i la saturació, i participem d'altres tipus de mirades que apareixen als evangelis. Mirades dels que murmuren (cf. Lc 15,2), dels que miren amb desconfiança (cf. Mc 8,11-13), dels que no esperen res de nou, dels que posen l'ull en el que falta, mirades que enfosqueixen i fereixen (cf. Jn 8,4-6).

En una llengua sud-africana, el zulú, es fa servir una expressió de salutació, *Sawubona*, i que significa «et veig». Avui tenim la mirada colonitzada per les pantalles i podem mirar-nos sense veure'ns. Això ens roba presència i calidesa en les relacions. Sentir-nos vistos és sentir-nos estimats, i quan no sabem veure'ns els uns als altres alguna cosa d'allò que és humà està fallant. ¿No és veritat que les mirades que ens fem els uns als altres poden desanimar-nos o recrear-nos? Malauradament, tenim experiència del fet que podem viure junts i mirar-nos cada dia sense veure'ns de debò.

Ignasi ens convida a un doble moviment per sanar la mirada: el primer, posar-nos sota la mirada de Jesús, donar-li l'oportunitat de posar la seva mirada sobre les nostres vides. Així va passar, a la vora del pou, amb aquella dona de Samaria a qui ell li demana en un primer moment la seva aigua, perquè se senti valuosa i pugui il·luminar tota la capacitat d'estimar que hi havia en ella (cf. Jn 4). Ignasi vol que ens exposem cada dia a aquesta mirada sanadora i possibilitadora de Jesús, i que aprenguem a veure'ns reflectits del tot en ella. Aquella mirada de Déu que

veu bo i ple de bellesa tot el que ha fet, inclosa la meva vida.

El segon moviment és que mirem detingudament Jesús: mirar com es relaciona amb un sorprès Zaqueu que en aquells moments d'una vida entrampada no pensava que tingués res de bo dins seu per donar (cf. Lc 19,1-10). O mirar com va deixar marxar aquell jove ric amb tristesa, perquè l'estimació no pot imposar-se ni forçar-se (cf. Mt 19,16-30).

«Veus aquesta dona?» (Lc 7,44), pregunta Jesús a un Simó, el fariseu, escandalitzat perquè amb la mala fama que ella tenia Jesús deixava que li malbaratés el seu perfum i el seu afecte. Certament, Simó l'estava mirant, però no era capaç de veure ni la ferida ni la set de tendresa que hi havia en ella. Jesús li anirà mostrant a càmera lenta la bellesa i la generositat que hi ha en els gestos d'aquesta dona que ell jutja i critica. Tot el seu cos s'expressa cap a Jesús d'una manera absolutament vulnerable: amb carícies, llàgrimes i petons. La dona s'embelleix quan Jesús la mira. Recupera la llum de l'amor que transfigura secretament la seva vida: hi havia molt en ella per il·luminar. També nosaltres necessitem exposar-nos a aquesta mirada de Jesús que reubica la nostra. Sense obrir els nostres sentits a la realitat de l'altre, sense proximitat, sense contacte real, no podem netejar la mirada.

No pot haver-hi contemplació en allò quotidià, ni atenció als dolors secrets dels altres, si no refem la mirada amb uns instants suaus i desitjables. Instants de no fer, de no calcular, de no aprofitar... senzillament sent, estant; sorprenent-nos de la meravella d'existir juntament amb altres.

Per poder-se il·luminar, el rostre necessita acollir una mirada, una amistat, un amor. Això passa quan som capaços de veure amb els peus, quan veiem segons el lloc on trepitgem i d'aquí la invitació d'Ignasi a transitar per espais pobres i humils com els que va recórrer Jesús. Mirar-lo a ell perquè quedi imprès en els nostres sentits la seva manera de procedir. «Voldria conèixer-te com ets, la teva imatge sobre mi serà suficient per canviar-me», pregava Pedro Arrupe.

«Et vaig veure treballant amb tristesa als ulls...», li havia dit la vella Tokue al jove Sentaro, i per aquesta raó va anar a trobar-lo, per tornar-li la llum. I a poc a poc, amb una paciència delicada, ella li va desvelant el seu secret: treballar lentament, en un món en què sembla que sempre anem amb presses; cuinar posant-hi atenció amorosa, temps i gust.

Una cosa per l'estil va ser el que Ignasi de Loiola va anar aprenent al llarg de la seva vida atzarosa: treballar i servir cada cop amb més llum en la mirada, amb una mirada més lúcida i sensible davant les necessitats dels altres, i descobrir que l'important no és el que hem de fer: donar una xerrada o cuinar, treballar al camp o escriure, impartir classes o visitar un malalt... L'important és la manera com ho fem, la presència i l'afecte amb què fem les coses.

«Demandar coneixement intern de tant bé rebut» [EE 233] és demanar una mirada nova sobre nosaltres mateixos, una mirada interior sobre els rostres que ens fa pressentir quant amor els travessa. Una mirada neta que ens ajudi a descobrir els punts de llum que broten de les ferides i les perles d'humanitat ocultes als marges de la vida.

Una manera de caminar on creixem en capacitat d'agrair

Passem temporades, fins i tot anys, en què ens costa trobar el fil de la troca de la pròpia vida, perdem l'eix, perdem el sentit. A l'Agar, esclava de la Sarai i l'Abram, quan vaga pel desert, perduda i amb un fill a les entranyes, l'àngel li pregunta: «D'on vens i a on vas?» Ella li respon: «Fujo», i és llavors quan l'àngel li diu: «Torna». Però només pot tornar quan es descobreix i se sap beneïda (cf. Gn 16,8ss).

Vivim temps precipitats, plens de multitud d'estímuls, i anem experimentant com internet colonitza la nostra intimitat i la nostra manera de relacionar-nos. Els mòbils ens tenen anestesiats, fem moltes coses, però en ocasions no sabem molt bé cap a on anem, només que ho fem molt de pressa... tan alienats i ocupats que perdem l'orientació i així resulta impossible assaborir la vida.

Recordo una anècdota que vaig viure fa uns anys. Vivíem en comunitat amb una jove laica de Guatemala que estava acabant el seu màster i, tot just arribada a Granada, vam sortir totes dues una nit a prendre alguna cosa. Vam anar a un lloc de tapes i l'Adriana va demanar una taula de formatges. Quan me'n vaig adonar, jo ja m'havia menjat la meua part. Ella em va mirar sorpresa i em va dir:

—Que ràpid t'ho has menjat.

—Sí —vaig dir jo una mica avergonyida—, tenia gana.

—Quin formatge t'ha agradat més? —em va preguntar.

—Ah, eren diferents?...

Me'ls havia empassat tan de pressa que ni tan sols els havia pogut assa-

borir. Va ser com un avís que em va fer pensar que així anava jo també per la vida, sense concedir-me el temps i el silenci de gustar les relacions i les coses. Encara recordo com en gaudia l'Adriana i tot el temps que es va concedir a assaborir aquells formatges tan diferents.

Quan perdem la capacitat d'atenció, de gustar internament, se'ns ennuvola també la possibilitat d'agrair. Hi ha maneres de passar per la vida exigint, com si tot se'ns degués o creient que el que tenim ens ho hem guanyat nosaltres mateixos. Així eren aquells que es creien bons en temps de Jesús, i Jesús ens convida a no fer com ells (cf. Mt 23,3).

El fariseu de la paràbola orgullós de si mateix, erigit, autosuficient, dona gràcies a Déu pel que ell fa i creu merèixer: agraeix ser millor que d'altres a qui jutja. No és conscient que el virus de les tres C —competir, comparar-nos i criticar— ha anat dominant i danyant el seu disc dur. Se sent segur de si mateix i del seu currículum espiritual i, és clar, molt millor que aquell home que prega al seu costat (cf. Lc 18,9-14). Mentrestant, el publicà a l'ombra, amagat i mantenint la distància, només demana en la seva indigència que Déu tingui compassió d'ell. I quan pugui experimentar-la, tot i que el relat ja no ens ho explica, agrairà, no el que ell ha sigut capaç de fer per si mateix, sinó el que Déu ha fet en ell sense merèixer-ho.

El veritable agraïment és el que ens porta a reconèixer que tot el que tenim de bo ho rebem de l'Altre i dels altres. La gratitud ens posa en el nostre veritable lloc de criatures: pertanyem a Déu i ens necessitem els uns als altres per tirar endavant. La vida es donar i re-

bre. Tant de bo poguéssim reconèixer aquelles interdependències quotidianes, aquelles cures silencioses, que ens nodreixen en el nostre dia a dia i sense les quals no podríem subsistir.

Deu leprosos havien sigut curats per Jesús, però només un d'ells va tornar per agrair-li, i Ell va preguntar: «No eren deu, els qui han quedat purs? ¿On són els altres nou? No n'hi ha hagut cap que tornés per donar glòria a Déu fora d'aquest estranger?» (Lc 17,11-19). Deu leprosos van quedar nets, però només un, el samarità, l'*outsider*, va ser capaç de reconèixer-ho: «quan s'adonà que havia estat guarit, va tornar enrere glorificant Déu amb grans crits, es prosternà als peus de Jesús amb el front a terra i li donava gràcies», i és aquesta inclinació, aquest agraïment el que completa en ell una curació més fonda: «aixeca't –li dirà Jesús– la teva fe t'ha salvat».

Quan Ignasi aprèn a agrair, la llum que va brollant de la seva ferida li farà veure noves totes les coses en Ell: els rostres, els paisatges, els fracassos, els intents, els companys que vindran.

Aquella és la primera inclinació de la nostra vida –la principal per a Ignasi–, inclinar-nos per reconèixer el pas discret del Senyor en la història. La seva manera de passar aixecant, sanant, capacitant, obrant... i la seva manera de fer-ho pel costat més dèbil de la vida. Necessitem reconèixer-lo per poder agrair-li i per col·laborar amb ell i posar-nos al seu servei. Que diferent és servir des de la gratitud, i no des de l'obligació, ni per guanyar res, ni per aconseguir res! Un indicador per saber com vaig internament és adonar-me de quina manera exerceixo, en el dia a dia, la meua capacitat per apreciar i

agrair de forma concreta. Alleugem els altres quan vivim agraïts.

El servei ignasià brota a la terra de la gratitud, creix amb la percepció fonda de tant amor i tant bé rebuts, sense merèixer-los, i allò dilata el cor. Com resen uns versos de Gabriela Mistral en el seu poema *El plaer de servir*: «Hi ha una alegria en ser sa i en ser just; però hi ha, sobretot, la preciosa, la immensa alegria de servir».⁴

Una manera de caminar que ens vincula amb altres per ajudar a cuidar i a desplegar la vida

Sempre m'emociona tornar sobre el relat de la dona cananea i contemplar com Jesús es deixa convertir per aquella dona estrangera i pagana que li demana que alleugi el patiment de la seva filla (cf. Mc 7,24-30). Aquesta dona necessitada va curar Jesús de la seva mirada jueva condicionada, i va eixamplar en ell espais inimaginables, ajudant-lo a dissoldre les seves pròpies fronteres interiors.

En aquella trobada, ella va ser l'acompanyant: ella revela a Jesús la dignitat sagrada de cada criatura més enllà de la seva raça o la seva religió, i l'ajuda a discernir críticament la seva imatge de Déu i la seva pròpia missió. A la traducció més semblant al grec, Jesús li diu: «Tu m'has evangelitzat a mi...» (Mc 7,29) o, dit d'una altra manera: «Tu m'has fet més humà».

Ser ajudats és ser humans. Tots busquem persones que puguin dir-nos paraules de vida i som urgits a entregar als altres una paraula de vida. Una altra eina capital en l'espiritualitat ignasiana, juntament amb l'examen és la

de ser acompanyats i acompanyar els altres. Sols no hi veiem bé. Necessitem passar de l'autogestió a una vida compartida. Ens calen altres veus, altres mirades, per no perdre'ns i anar pel camí donant fruit.

Ajudar l'altre es convertirà en una de les accions fundacionals de l'espiritualitat d'Ignasi. Ajudar és el centre del seu projecte vital i el dels seus companys, per això se'n va a estudiar a París quan ja és gran per poder acompanyar millor els altres, és la seva manera d'estimar-los.

De vegades només necessitem algú que ens ajudi a anomenar, a mirar allò que es va desajustant en nosaltres, que ens té bloquejats, i a reconèixer per on ens ve la vida abundant que Jesús ofereix. El discerniment com a estil de vida requereix que transitem el camí que seguim deixant-nos acompanyar per poder anar vivint el viatge com un procés transformador.

En Toni Catalá, un jesuïta molt estimat i mestre del discerniment en el dia a dia, tenia un do especial per ajudar-nos a presentar-nos davant el Senyor sense deixar res a fora, sense amagar res. Ell mostrava la seva vulnerabilitat, i allò feia que poguéssim sentir acollida la nostra. Perdre pors per obrir la nostra vulnerabilitat a Déu i als altres. Jesús descobreix que, en allò fort, en allò dur, en allò rígid, en allò segur, l'Esperit no pot vibrar, i que Déu vibra sempre en allò tendre, en allò fràgil, en allò dèbil, en allò vulnerable (cf. Mt 11,25).

En un altre moment de la pel·lícula que hem anat citant, la vella Tokue diu al jove Sentaro: «Hem vingut a aquest món a veure'l i a escoltar-lo, no importa en què ens convertim. No fa falta ser

algú a la vida, l'important és que cadascú de nosaltres dona sentit a la vida dels altres...».

Aquesta va ser també l'experiència d'Ignasi, donar sentit a altres vides, i ell uneix els dos verbs, estimar i servir, perquè per a ell el servei és la forma quotidiana i concreta de l'amor. «Un amor que no pot quedar-se només en les paraules, tot i que també les necessita», deia un altre jesuïta, Darío Mollá.

Formem part de la vida d'altres persones, ens donem els uns als altres aliment emocional amb l'amabilitat, l'afecte, la calidesa en la relació, la confiança que ens atorguem. Ignasi anirà aprenent, com diu una cançó de Santiago Benavides, que «sense amor les mans no ajuden a ningú» i trobarà al llarg del seu viatge persones que van ser una mediació per a ell. Anirà teixint vincles de suport i de creixement amb tots aquells que es troba. Com més es va assemblant a Jesús, més saludable, més beneïda, es torna la seva vida per als altres. Servir és saber-nos medicina els uns per als altres. Mútuament ens ajudem a sanar i a créixer.

Es preguntava en una bella oració l'estimat Adolfo Nicolás, anterior general de la Companyia de Jesús: «Senyor, quines febleses has vist en nosaltres que t'has decidit a cridar-nos per col·laborar en la teva missió?».

L'espiritualitat ignasiana fa que ens descobrim fràgils i cridats; estimats en les nostres debilitats; vulnerables i resilient; enviats juntament amb altres a col·laborar en la missió de Jesús; demanant poder estimar i servir en tot, amb els sentits ben oberts, a l'escolta de la realitat, sempre des d'un tarannà de discerniment; oferint la mà allà on l'al-

tra persona està i acompanyant-la a caminar una mica més endavant; des-
centrant-nos de nosaltres mateixos,
posant al centre els petits i descartats;
ajudant-nos mútuament a caminar cap
a unes vides més vinculades i plenes.

Aquesta espiritualitat d'ulls oberts
i peus a terra genera un estil de vida
atent i una gran obertura a les fractu-
res i les potencialitats del nostre món.
Crec que el *magis* ignasià no tindria a
veure amb més eficiència, ni amb més
quantitat, ni amb més excel·lència...
sinó *amb ajudar més i millor*, amb tor-
nar-nos persones més acurades, més
tendres i menys endurides, menys auto-
suficients i més interdependents, més
compassives i generoses, i fràgilment
confiades en el seu amor que transfor-
ma per bé totes les coses. A un Ignasi

ja gran i dèbil, fins i tot les floretes li
parlen de la delicadesa i la tendresa de
Déu cap a ell.

Concloco amb la història recreada
d'una jove deixeble que pregunta a la
seva mestra: «què és més important a
la vida, el viatge o el destí...?», i la
mestra li respon: «la companyia».

Agrair a la Companyia de Jesús
el seu fecund llegat espiritual al llarg
d'aquests cinc-cents anys, tan necessa-
ri i transformador en el nostre temps, i
agrair també aquella «companyia llum-
inosa» que podem ser els uns per als
altres en el nostre transitar quotidià:
com la Tokue ho va ser per a en Senta-
ro. En una de les seves converses, ella
li havia explicat que la lluna li va dir
un dia: «Mira'm bé que estic brillant
per a tu».

QUÈ CONTINUA APORTANT AVUI L'ESPIRITUALITAT IGNASIANA?⁵

Xavier Melloni Ribas

Sant Ignasi de Loiola va viure un canvi d'època d'una magnitud semblant a la que estem vivint ara. I és això el que fa que la seva espiritualitat continuï sent significativa per a nosaltres avui.

Fills i filles d'una època de canvis

Ignasi neix un any abans del descobriment d'Amèrica. El mateix any que és ferit a Pamplona, el mariner i explorador Juan Sebastián Elcano completa la primera volta al món (el 8 de setembre de 1522), començada tres anys abans sota el comandament de Fernando de Magallanes, confirmant que la Terra és esfèrica. Qüestionar la concepció del món que sempre s'ha tingut pot resultar tan fascinant com inquietant. De sobte, tot l'imaginari canvia: la concepció plana de la Terra que es tenia fins aleshores, encara que fos una immensa superfície desconeguda, estava

marcada per un límit i, tot i que el que hi hagués més enllà podia espantar, l'ençà conegut donava confiança perquè estava delimitat. En canvi, un món esfèric crea desconcert: on quelcom acaba, també comença, l'horitzó que sembla el final és un inici.

Poques dècades després de la mort de sant Ignasi, amb Galileu té lloc una segona transformació encara més radical de la visió del món: el pas d'una Terra concebuda com a centre de l'univers a descobrir que habitem en un petit planeta que gira al voltant del sol, el qual és també una petita estrella situada en un extrem d'una gran galàxia, una entre tantes d'altres que formen part de l'univers.

En una època així, quan tot el que és conegut i segur es perd en bona part, s'escampa la inquietud i es produeix un creixent desencant. La nostra societat viu també enmig d'una convulsió cosmovisional i una mutació de valors que provoca grans incerteses i inquietuds. Això es tradueix en una mena de «campi qui pugui» generalitzat, amb reaccions sovint visceralment de perspectives molt curtes. Es consumeix l'instant com l'únic que tenim on aferrar-nos. «Instant» no és el mateix que «present». La vivència del present implica una plena consciència on hi ha continguts el passat i el futur, mentre que l'instant és una fragmentació, una successió de moments fugaçs, desintegrats del *continuum* del temps.

Aquest és el repte i la prova de la nostra generació: així com sant Ignasi va davallar als seus propis inferns per desprendre's de la falsa identificació que tenia de si mateix i només havent-ho fet va començar a «veure totes les coses noves», també nosaltres, als nostres dies, estem baixant als inferns que nosaltres mateixos hem provocat. Hem de poder travessar-los perquè neixi una mirada nova sobre el món, sobre nosaltres mateixos i sobre Déu, perquè les tres coses estan entrelligades.

L'única manera de transformar l'ombra és abraçar-la, com l'única manera de curar una ferida és anar fins on ha arribat el mal. No podem veure totes les coses noves, si abans no s'han deixat les velles. Recorrem als relats exemplars dels qui ens precedeixen perquè ja han esdevingut i això ens ajuda a donar ordre i sentit a allò que nosaltres encara no hem transït, perquè encara no hem fet tot el camí, encara estem en procés.

Dos grans moments espirituals: a Manresa i a les portes de Roma

Sant Ignasi va tenir dues grans experiències interiors que van marcar dos moments fundacionals de la seva vida:

La visió del Cardener

Molt a l'inici del seu camí, estant a Manresa, cap a l'estiu o la tardor de 1522, després d'uns mesos de profunda angoixa fins que es va dissoldre el personatge que ell mateix havia construït, se li van obrir els ulls interiors (cf. *Autobiografia* 30). No pot explicar el que va veure perquè superava la seva capacitat de visió i de comprensió, però s'adonà que comprenia «d'una forma nova tant les coses de la fe, de la vida espiritual, com de les lletres». En llenguatge actual, es podria dir que va viure una experiència cosmoteàndrica,⁶ en el sentit que va tenir una obertura al diví («les coses de la fe»), a la comprensió dels processos interiors («les coses espirituals»), i una comprensió del món i la natura (per «lletres» s'entenia aleshores l'àmbit profà, el coneixement en general).

I diu que, ajuntant totes les gràcies que va rebre en la seva vida, no es podrien comparar amb el que va rebre aquella única vegada. Què li va passar? Què es va obrir en ell? Al meu entendre, se li va mostrar la inseparabilitat de Déu i la realitat, va comprendre que Déu és el Fons incandescent de tot el que existeix, que Déu no es troba en un enllà separat de la realitat sinó en el cor mateix del que vivim, que Ell és la Font invisible d'allò visible.

D'aquí neix tota la mística ignasiana: acostar-nos a Déu és acostar-nos al

cor de la realitat, perquè Ell es manifesta en cada persona, en cada situació i en cada cosa. Això és el que proposa pregar en *la Contemplació per assolir amor*, convençut que aquesta experiència no era només per a ell sinó per a tothom. Considerava que en un mes es podia arribar a percebre com Déu habita en totes les coses i que, per unir-nos a Ell, hem de lliurar-nos-hi a través de cada cosa. Per «mes» no hem d'entendre una mesura de temps cronològica (els trenta dies d'Exercicis Espirituals), sinó kairològica, perquè el *kairós*, el temps oportú, és diferent per a cadascú, així com existeixen *kairós* col·lectius com en el que ara ens trobem, perquè aquesta comprensió de Déu no com un Ésser suprem i separat del món sinó com la Presència transcendent en la nostra immanència és cada cop més compartida per molts.

Aquest és l'horitzó de la mística ignasiana que es proposa al final dels Exercicis. Al meu entendre, el que fins ara ha estat punt d'arribada, avui esdevé punt de sortida.

L'experiència de la Storta

Junt amb aquesta experiència inicial d'Ignasi vers una Obertura infinita, ens trobem amb l'altre pol: una concreció molt precisa. L'art de viure és l'art del concret, de ser molt afinats en cadascuna de les coses que fem i escollim, perquè la vida es juga en cada instant.

Quan va resultar impossible la segona anada a Terra Santa amb els primers companys, Ignasi es va haver d'exercitar en la difícil obediència de la realitat. *Ob-audire* vol dir precisament això: «estar a l'escolta» de la Vida que es manifesta a través dels

esdeveniments. De camí cap a Roma, dubta de si Déu el vol allà. Durant el trajecte, demana a la Mare de Déu que el posi amb el seu Fill. En una petita capella, a l'entrada de la ciutat, és on rep la confirmació a través del que coneixem com la *visió de la Storta*. Però no va ser la Mare, Maria, sinó el Pare qui el va posar amb el Fill.

«Storta», en italià, significa «tort», «no rectilini»; en aquest context, podríem dir: «no evident». I què se li mostra? *Veu*⁷ el Pare que es dirigeix a Jesús, el qual se li apareix carregant una creu, dient-li: «Vull que Ignasi ens serveixi». El Pare –l'Absolut, l'Origen– li mostra Jesús, la conjunció de la divino-humanitat, portant una creu que és el camí; és a dir, la divinitat ja consumada en el Crist i la humanitat encara no consumada, crucificada amb tots els crucificats de la història. El Crist que se li manifesta no és un Pantocràtor o el Crist ressuscitat sinó el Crist kenòtic, portant la creu de la humanitat, *l'encara no* d'una història per realitzar. Si bé Ignasi acaba a les portes de Roma el seu pelegrinatge exterior, després de quinze anys d'haver caminat per moltes ciutats i camins d'Europa, ara s'empelta en el pelegrinatge del Crist que camina amb tota la humanitat.

De Manresa havia sortit amb dues certeses: continuar peregrinant a Jerusalem i «ajudar les ànimes». En l'*Autobiografia* no diu «ajudar els altres» en general, o «ajudar el proïsme», o «ajudar els necessitats». Sant Ignasi, que és molt precís en el seu llenguatge, parla «d'ajudar les ànimes». Per què les ànimes? Perquè sent que el millor que pot aportar és ajudar cadascú a fer que es trobi en la profunditat de si mateix, de

si mateixa, ja que en aquesta trobada amb Déu la persona troba simultàniament el seu lloc al món. Les tres coses hi conflueixen. Com les plantes, si estem en el nostre lloc precís, florim, creixem i ens despleguem; si no estem en el nostre lloc precís ens anem pansint i, al final, morim. Tot això demana una escolta integral, feta d'atenció, confiança, coratge i lucidesa, els elements que trobem en els Exercicis.

L'anada a Jerusalem resulta fallida, perquè al cap de tres setmanes els mateixos franciscans el fan marxar. Què ha passat? S'ha equivocat pensant que Déu el volia a Jerusalem? Era voluntat de Déu que anés a Jerusalem, però no per quedar-s'hi, sinó perquè descobrís a poc a poc que *Jerusalem* és el món sencer. A Venècia ho intenta per segona vegada amb els primers companys, perquè encara no ho ha entès del tot. Si Déu és a tot arreu segons l'experiència del Cardener, per què insistir a quedar-se en un sol lloc? I és que Ignasi, com tots nosaltres, ha d'anar madurant el que viu.

En definitiva, el Cardener i la Storta marquen la polaritat de l'experiència de sant Ignasi, del tarannà de la Companyia de Jesús i de l'espiritualitat ignasiana: el «ja sí» de la mística, que veu Déu en totes les coses i totes les coses en Déu, i l'«encara no» de la profecia, que sap identificar el dolor i denunciar les injustícies.

Una espiritualitat que ens segueix parlant

Podem identificar sis trets que caracteritzen l'espiritualitat ignasiana i que, des de fa cinc-cents anys, han inspirat i

nodrit la vida de molta gent i que avui són plenament vigents:

Davant l'anonimat, la personalització

Les poblacions viuen cada vegada més en el medi urbà i la ciutat és sinònim d'anonimat, un anonimat que la globalització no fa sinó augmentar exponencialment. L'espiritualitat ignasiana neix amb la modernitat reforçant la nova consciència de «subjecte» amb la certesa que cadascú és únic i irrepetible, i que quan estem en connexió amb aquesta nostra irrepetibilitat esdevenim el que hem de ser, i així és com millor podem servir els altres. En la mesura que estem en el centre del que som, podem donar la totalitat del que som.

Pierre Teilhard de Chardin té un passatge extraordinari al respecte en *El medi diví*:

Potser per primera vegada a la meua vida, jo, que se suposa que medito cada dia, vaig prendre el llum i vaig abandonar la zona aparentment clara de les meves ocupacions i relacions quotidianes, vaig baixar fins al més íntim de mi mateix cap a l'abisme profund del qual sento que emana el meu poder d'acció. A mesura que m'allunyava de les evidències convencionals que il·luminen superficialment la vida social em vaig adonar que m'escapava de mi mateix. A cada esglaó que baixava anava descobrint en mi un altre personatge al qual no podia donar un nom exacte i que no m'obeïa. Quan vaig haver d'aturar la meua exploració perquè el camí em desapareixia sota les petjades, se'm va obrir sota els peus un abisme sense fons des del qual, venint de no sé on,

sorgia la font que m'atreveixo a anomenar la meua vida.⁸

Aquestes paraules són una excel·lent il·lustració de la Primera Setmana dels Exercicis: fins que no travessem les zones fosques de nosaltres mateixos per alliberar el nostre fons captiu, no hem completat la Primera Setmana. Es tracta de poder abraçar les ombres i anar a l'origen d'on emana el nucli de la nostra irrepetibilitat. La tasca de l'acompanyant és possibilitar el reconeixement d'aquesta unitat de cada persona per ajudar-la a connectar amb la Font i el fons dels quals procedim.

Davant la repetició, el dinamisme incessant del discerniment

El discerniment és tot el contrari de la repetició, la programació o la dogmatització. Quan es viu des de Déu, res no es dona per suposat, sinó que es produeix una obertura a cada instant que demana una resposta adequada. En la mesura en què estem oberts i disponibles, podem adonar-nos de com conflueix la triada cosmoteàndrica: Déu que viu en el meu interior i en el de totes les coses, la meua humanitat (o la del grup que està discernint en comú) que està atenta al que està succeint, i el món que mirem perquè és el lloc al qual hem de servir i que demana de nosaltres una resposta.

El discerniment no és una tècnica, per bé que necessita certs procediments. El discerniment és una mística, una manera d'estar en el món contrària a la nostra compulsió de voler controlar-ho tot, anticipant-nos a la vida que encara no ha estat viscuda. Hem construït una societat basada en la por o en

la conquesta, i les nostres institucions també estan contaminades, presonerades de programacions excessivament anticipades i d'avaluacions quantitatives inacabables. ¡Quant de temps perdem entre programacions i avaluacions de les programacions, mentre la Vida se'ns escapa!

El discerniment implica tota una altra manera de situar-nos davant de la vida, confiant que aquest Fons que sosté el Medi Diví en què som, ens movem i existim permeti fer emergir Allò que Som i Allò que És en cada situació que se'ns presenti.

Davant l'oposició, el principi d'integració

Habitualment vivim en la confrontació de binomis: identitat-alteritat, pobresa-ús de mitjans, anunci-denúncia, justícia-misericòrdia, uniformitat-diversitat, llibertat-obediència, compromís-contemplació, gràcia-esforç, etc., polaritats a tots els nivells on anem basculant, confrontant això amb allò altre. És cert que, en un primer nivell, ens trobem amb dualitats incompatibles que ens fan viure en una tensió i divisió permanents, però quan mirem en un nivell superior, la polaritat s'integra i les tensions esdevenen fecundes.

Una polaritat important de la missió de la Companyia és la crida a estar a la base de la societat, compartint la vida dels pobres i, alhora, aconseguir la transformació de les estructures que causen les injustícies. En la vida de sant Ignasi en trobem un exemple quan torna a Azpeitia després de 14 anys d'absència. No accepta viure a casa del seu germà que és on l'esperaven,

sinó que resideix a l'hospital de pobres i pelegrins. Serà gràcies al fet que va estar tres mesos dormint a l'hospital de la Magdalena –que encara avui es pot visitar– que va poder escoltar els problemes de la gent necessitada i va proposar unes transformacions al poble d'Azpeitia: l'assistència dels captaires de les rodalies, la prohibició del joc amb diners a les tavernes, la irregularitat de relacions de capellans amb dones del poble, el toc de les campanes cinc cops al dia en totes les esglésies i ermites de la vall per ajudar a enlairar el cor a Déu, etc. Algunes d'aquestes reformes continuen vigents al cap de cinc-cents anys. Això ho va poder fer perquè, d'una banda, va romandre amb els necessitats i, al mateix temps, com que era germà del senyor de la vall, va tenir la possibilitat d'intervenir en la municipalitat i canviar coses que un pobre no hauria pogut fer. Anys més tard, Sant Ignasi envia jesuïtes al Concili de Trento dient-los que assisteixin a les sessions del concili, però que cada quatre dies vagin a assistir els pobres i els malalts als hospitals de la ciutat.⁹ Una cosa i l'altra, no una cosa o l'altra, les dues coses alhora.

El mateix passa amb altres binomis clàssics de l'espiritualitat ignasiana: fe i raó, fe i justícia, contemplació i acció, etc. Són molt més que simples juxtaposicions. Són integracions en què un element fecunda l'altre en una amplitud cada cop més gran. Al 1975, la Congregació General 32, en plenes dictadures llatinoamericanes, va formular el binomi fe-justícia per respondre a les dures realitats polítiques d'aquells països i molts altres. En la Congregació General 34 (1995), el concepte *justícia* s'amplia. La justícia política i

social són necessàries, però hi ha més elements que estan en joc per transformar les persones i la societat: valors intangibles de les cultures i de les altres religions que s'expressen de maneres diferents a les nostres i que hem de conèixer, venerar i assimilar. En el decret núm. 2 de la Congregació General 34, amb el P. Kolvenbach com a preposít general, trobem un passatge que il·lustra molt bé aquesta integració de polaritats:

No hi pot haver servei de la fe sense
promoure la justícia
entrar a les cultures
obrir-se a altres experiències religioses.

No hi pot haver promoció de la justícia
sense
comunicar la fe
transformar les cultures
col·laborar amb altres tradicions.

No hi pot haver inculturació sense
comunicar la fe a altres
dialogar amb altres tradicions
comprometre's amb la justícia.

No hi pot haver diàleg interreligiós sense
compartir la fe amb altres
valorar les cultures
interessar-se per la justícia

(CG 34, d.2,19)

No es tracta d'oposar sinó d'integrar l'anunci de la pròpia fe, el compromís pels canvis estructurals de les societats, el respecte a les cultures i la veneració per les altres religions com camins d'accés a l'Absolut. Prendre's seriosament que hi ha altres maneres de comprendre el Misteri forma part de

l'espiritualitat ignasiana i d'allò que molt probablement va ser mostrat a sant Ignasi al Cardener, encara que la teologia del moment no l'hi permetés anar més enllà.

Davant la imposició de la uniformitat, el principi d'inculturació

Durant dos mil·lennis, el revestiment cultural de la fe cristiana ha estat fonamentalment occidental. És només fa poc que n'hem pres consciència, tot i que fa segles que som a Amèrica, Àsia i Àfrica. L'evangelització d'altres pobles sovint s'ha fet al preu de greus humiliacions de les cultures que, en cristianitzar-se, també es van occidentalitzar.

El Pressupòsit dels Exercicis [EE 21] diu que cal esforçar-se per comprendre el punt de vista de l'altre, la qual cosa ha fet que l'espiritualitat ignasiana porti un instint d'inculturació que ja va estar present en les primeres missions dels jesuïtes: a la Xina, al Japó, a les reduccions del Paraguai, etc. Inculturar-se implica reverenciar la terra i la cultura que t'acull. Et descalces davant la terra sagrada de l'altre. Sant Ignasi ho diu a les mateixes Constitucions de la Companyia de Jesús:¹⁰ quan aneu a altres llocs vestiu com la gent del lloc, parleu la llengua del lloc, coneixeu els costums del lloc... Quan un comença a parlar la llengua de l'altre, comença a pensar també una mica com l'altre. La llengua no és només una llengua idiomàtica, és tota la cosmovisió que una llengua conté. I quan un vesteix com vesteix l'altre, també comença a sentir coses diferents que si anem sempre amb pantalons i amb sabates.

Aquest esforç per acostar-se al punt de vista de l'altre està present en el diàleg dels primers jesuïtes amb els protestants. Pere Fabre (1506-1546), a petició dels seus companys, va escriure uns consells a partir de la seva experiència. Diu coses d'una gran actualitat, com ara: parlar amb els qui considerem adversaris de les coses que tenim en comú, no de les que ens separen; conversar sobre el que realment ens afecta, no de les racionalitzacions que acaben sent ideologia; compartir el que vivim, no el que pensem; parlar del que ens fa bé i ens ajuda a ser millors, no de coses secundàries i discutibles, etc.¹¹ Tot això implica un exercici d'aproximar-se a la difícil alteritat sense engolir-la, sinó respectant realment l'altre, perquè l'altre és portador d'una veritat que em depassa i que necessito per completar-me.

Davant la temptació de totalitat, el magis

La temptació de la totalitat és pretendre construir un sistema complet i acabat, sigui sociològic, polític, econòmic, teològic o pedagògic, on no hi cap res més que el que nosaltres hem delimitat. En un moment en què tots els models i sistemes cauen, més que mai ens cal oferir propostes travessades pel dinamisme del *magis*, un «sempre més» que no permet identificar-nos amb cap projecte o forma tancada sobre si mateixa. Això no vol dir l'esforç agònic de Sísif, que pujava a la muntanya i quan arribava a prop del cim queia, i tornava a pujar per tornar a relliscar sense arribar mai, convertint la marxa en un malson. No es tracta d'això perquè no hi ha cap cim a

conquerir sinó un gaudir del caminar mateix.

El *magis* no és el *maxime*. El *maxime*, «el màxim», conté una pretensió de conquesta, una pulsio de perfecció i també d'excel·lència que resulten molt perillosos en cors impurs com els nostres. Perquè pretendre ser excel·lents, els primers, els perfectes, genera una competitivitat tòxica i implacable i l'esclavitud d'estar sempre mirant-nos al mirall comparant-nos amb els altres. El *magis* no cerca l'excel·lència, sinó la plenitud. Es tracta del mateix dinamisme de la vida, com els arbres estan sempre creixent, però sense pretendre res, ni ser més alts o robustos que els altres; és participar de l'impuls de la vida vers més vida, sense voler conquerir res, sense la pretensió d'arribar en lloc, perquè sempre hi ha un nou lloc per arribar. Consisteix a deixar-se dur per l'alè de l'Esperit d'un «sempre més», deixant anar el que ja tenim per abraçar no el que posseïm sinó que el ens recorre, en un acte de disponibilitat, de generositat, de confiança i de llibertat.

Davant l'angoixa, el principi de consolació

Consolació és una de les paraules més ignasianes. No vol dir una alegria fàcil ni una satisfacció circumstancial, sinó que és un fons de joia que prové de la certesa que tot està en Déu. Així defineix Ignasi la consolació en la tercera regla de discerniment de la Primera Setmana:

Quan en l'ànima es causa alguna mo-
ció interior, amb la qual ve l'ànima a
inflamar-se en amor del seu Creador i

Senyor, i també quan cap cosa creada
sobre la faç de la terra no pot estimar
en si sinó en el Creador de totes elles
[EE 316].

És a dir, no es tracta d'una satisfacció per quelcom que posseeixo o assolixo, sinó de la percepció que tot està amarat de Déu i que, tant si tinc com si no tinc, tant si m'agrada com si no m'agrada, tant si és satisfactori com si no és satisfactori, allò em porta a Déu. Més enllà dels objectius assolits siguin grans o petits, dels èxits i els fracassos, de totes aquestes dualitats egocentrades o autocentrades, tot és viscut des d'Ell, en Ell, vers Ell. No es tracta únicament de quelcom individual, sinó que estem cridats a viure-ho amb els altres, amb la comunitat o amb la institució on comparteixo amb altres la mateixa missió i el món en què visc.

Una mirada consolada de la realitat no és una mirada ingènua del tot està bé. Implica que, enmig de les dificultats, fins i tot les més dures, hom no perd de vista que estan immerses en el procés de cristificació i això és el que dona consolació. Res no està separat d'aquest «ja sí». Ara bé, per viure-ho, hem de sortir del «propri amor, voler i interès» [EE 189], que és el que ens manté atrapats i fa que valorem les coses egocentradament, per tant, a molt curt termini, molt immediatament. La consolació ve de viure'ns des d'aquesta immensitat que es desplega de moltes maneres, més enllà del que ens agradi o desagradi. És l'art d'anar més enllà del gust i del disgust. Situar-nos en aquest Lloc que ens sosté i que fa que el que estem fent no ens pertanyi, sinó que hi participem perquè tot està amarat d'una més gran totalitat.

En conclusió... viure en Déu

En definitiva, aleshores i ara, la novetat i l'aportació de l'espiritualitat i de la mística ignasiana és disposar-se a un estat d'obertura a la realitat on conflueixen tres dimensions: la inabastabilitat d'un Déu que és El-més-Enllà i El-més-Ençà de tot, la irrepetibilitat de cada persona i un món en camí que necessita la nostra participació. Tot plegat pot entendre's com una *escolta sagrada de la realitat*. Tot està obert, tot és possible i, alhora, cada situació és ben concreta i necessita una resposta i una actuació ben determinades.

Això implica una triple atenció: la cura de la pregària i la contemplació per obrir-nos al Déu sempre-més-intim i sempre-més-gran; l'escolta i el coneixement d'un mateix, atents als moviments de consolació i desolació que són ens que donen indicis per reconèixer la crida personal; i l'escolta del món, al qual som cridats a servir i a transformar.

I tot això és una sola cosa, no tres coses per separat. Cada instant conté la totalitat i, en la mesura que vivim oberts, *això* que s'esdevé és la manifestació mateixa de Déu. Déu que és Aquell/Allò que no es pot dir i, al mateix temps, és des d'on diem totes les coses; és Aquell/Allò que no es pot veure però des d'on veiem totes les

coses; és Aquell/Allò que no es pot sentir, però des d'on sentim totes les coses.

Déu es manifesta d'una manera única i irrepetible a través de cadascun de nosaltres, Déu s'existencialitza en nosaltres, esdevé en nosaltres, un *nosaltres* que està contextualitzat en cada moment de la història i en un lloc de la terra, i està necessitat de la nostra entrega per tal que el Regne s'esdevingui a la terra.

Aquesta escolta no és només personal, sinó també comunitària i eclesial. Precisament, el papa Francesc, com a culminació del seu pontificat, està impulsant un procés sinodal que pot tenir una gran importància en el futur de l'Església; pot suposar una veritable conversió i l'inici d'una nova manera de procedir basada en la participació de tota la comunitat cristiana a través del discerniment, d'una escolta compartida.

Tant de bo puguem viure conjuntament el que sant Ignasi escrivia al final de quasi totes les seves cartes: «Que la divina i suma Bondat ens concedeixi a tots la gràcia de sentir i conèixer la seva voluntat i enterament accomplir-la». Accomplir-la vol dir *esdevenir* la seva voluntat, la qual no és una altra que arribar a ser «tot en tots» (1Cor 15,28), el «Ja sí» en l'«Encara no» de la història i de la condició humanes.

1. Text a partir de la ponència presentada al Congrés Internacional: Sant Ignasi de Loiola, Còrdova, 22 al 24 de juny de 2022.
2. DAELEMANS, Bert (2021), *La vulnerabilitat en l'art. Un recorregut espiritual*, Boadilla del Monte: PPC Editorial, p. 112. L'escultura *Sant Ignasi pelegrí* es troba al Centre d'Espiritualitat de Guelph, Ontario (Canadà).
3. Guió i direcció de Naomi Kawase. Coproducció Japó-França-Alemanya (2015).
4. MISTRAL, Gabriela (2020). *Poesía reunida*, México: Fondo de Cultura Económica.
5. Transcripció d'una xerrada que va tenir lloc dins del Cicle de Conferències sobre l'Exposició *Ignatius Experience* (Museu Diocesà de Barcelona, octubre 2022-febrer 2023). Capella del Palau, Barcelona, l'11 de gener de 2023.
6. Neologisme del filòsof i teòleg Raimon Panikkar que conté els termes grecs de: *cosmos* (món), *theós* (Déu) i *andros* (home).
7. No podem entrar aquí a analitzar l'estatut ontològic d'una visió, en quin grau és intrapsíquica i en quin grau és transcendent. En qualsevol cas, es tracta d'una conjunció de l'imaginari personal i col·lectiu, i alhora, és una Presenciació del diví. El significat és inseparable de la imatge a través de la qual es manifesta.
8. TEILHARD DE CHARDIN, Pierre (1995). *El medi diví*, Barcelona: Claret, p. 62-63.
9. Cf. Carta als jesuïtes enviats a Trento, començaments de 1546, a DE LOIOLA, Ignasi (1983), *Obras Completas*, Madrid: BAC, p. 705-708.
10. Cf. *Constitucions* [577].
11. Carta a Diego Laínez, 7 de març de 1546, a GRUPO ESPIRITUALIDAD IGNACIANA (2017), *Escritos esenciales de los primeros jesuitas*, Bilbao-Santander: Mensajero-Sal Terrae, p. 240-242.

PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ

1. Pel que has llegit en els dos textos, en quines coses s'assemblen i en quines es diferencien, l'època de sant Ignasi i la nostra època ?
2. Ens pregunta Mariola «Què anem carregant que ens roba l'ànim, que ens fa treballar i servir amb els ulls tristos?» T'has fet mai aquesta pregunta? A quines conclusions has arribat?
3. En quin sentit, creus, que la mirada del Déu de Jesús és sanadora i possibilitadora?
4. Quina relació estableix Mariola López entre l'agraïment i l'atenció? Hi estàs d'acord?
5. Si Déu, segons el primer text, vibra en allò tendre i vulnerable, com mostrar la vulnerabilitat en un món on prima l'autosuficiència i la imatge?
6. Què significa l'expressió «ajudar a les ànimes» segons la interpretació actualitzada que en fa en Xavier Melloni? Creus que aquesta «ajuda» o «servei» continua sent necessària avui?
7. Per què és tan important el discerniment per a en Xavier Melloni?
8. Com hauria de ser una interpretació sana del *magis* ignasià? (Segons el que s'explica en el segon text)
9. Queda't amb dues idees, sentiments o interpel·lacions, que t'hagi despertat la lectura dels dos textos. Responen al moment que estàs vivint?

Coneixes la revista?

Selecciones de Teología és una publicació trimestral que reuneix els millors articles actuals de teologia publicats en revistes de tot el món, traduïts i condensats al castellà.

El primer número va sortir el 1962 i, des de llavors, la seva publicació ha estat contínua. Més de seixanta anys d'història!

Cristianisme i Justícia va assumir la seva gestió el 2005 i fa poc que hem apostat per la renovació del seu disseny i pàgina web.

A més, l'hemeroteca digital de **Selecciones de Teología** compta amb un extens índex temàtic, per autor i per anys, amb centenars d'articles de descàrrega gratuïta.

Subscriu-te!

www.seleccionesdeteologia.net

Cristianisme i Justícia (Fundació Lluís Espinal) és un centre d'estudis creat a Barcelona l'any 1981. Forma part de la xarxa de centres Fe-Cultura-Justícia d'Espanya i dels Centres Socials Europeus de la Companyia de Jesús. Una de les àrees de treball de centre és l'Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES). Fruit del treball d'aquesta àrea neix la col·lecció de quaderns EIDES dedicada específicament a donar a conèixer una reflexió actualitzada sobre l'espiritualitat ignasiana.

Quaderns EIDES

Darrers títols

95. *Un de tants*. J. M. Rambla

96. *Cartes des de l'Altiplà*. J. M. Fernández de Henestrosa (PPH)

97. «Preparar i disposar l'ànima» [EE 1]. J. Casassas, A. Guidonet,
D. Guindulain

98. *Aplicació de sentits*. R. Abós-Herrándiz

99. *De la ferida al cor del món*. L. Rius (coord.)

100. *Joves i espiritualitat*. G. Andrés (coord.)

101. *L'espiritualitat ignasiana, avui*. M. López, X. Melloni

La Fundació Lluís Espinal envia gratuïtament
els quaderns EIDES. Si desitgeu rebre'ls, demaneu-los a:

Cristianisme i Justícia

Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona

93 317 23 38 • info@fespinal.com

www.cristianismeijusticia.net

També podeu descarregar-los a:

www.cristianismeijusticia.net/quaderns

Octubre del 2023 • Tiratge: 6.000 exemplars

